

Thesaurus Chori Saganensis to nieco zmodyfikowana i obowiązująca obecnie nazwa projektu Chori Saganensis, realizowanego przez nasze Towarzystwo we współpracy z Urzędem Miasta Żagań i Radiem Zachód S.A. Początki projektu sięgają roku 2014, a jego celem jest przywrócenie do życia muzycznego zabytków, pochodzących z dawnej biblioteki klasztoru Augustianów w Żaganiu.

Podstawę działania stanowi kolekcja zachowanych XVIII-wiecznych rękopisów, które są obecnie przechowywane w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego. Zbiór muzykaliów zawiera 51 kompletnych dzieł i jest - od czasu kasaty zakonu w 1810 r. – praktycznie nieznany poza wąskim gronem badaczy. Dzięki Chori Saganensis ponownie zaistniał w świecie muzyki w roku 2015. W kręgu naszych zainteresowań pozostaje 49 utworów, bo dwa - to dzieła znane i wydawane, niekiedy wielokrotnie. Są to Stabat Mater G. B. Pergolesiego (RM 4753) i Missa in D Major J. D. Zelenki (RM 4448/3).

Należy podkreślić, że zdecydowana większość dzieł pochodzących z biblioteki żagańskiej zachowała się tylko w tej kolekcji, co z jednej strony utrudnia prace wydawnicze przez brak materiału porównawczego, z drugiej - czyni ten zbiór unikatowym.

Stan rękopisów ogromnie rzutuje na proces ich przenoszenia do współczesnej notacji i tworzenie partytur. Część z nich jest miejscami nieczytelna z powodu uszkodzeń lub niejednoznaczności zapisu, a nadto zawiera wiele błędów. Musimy pamiętać, że o historii ich powstania niewiele wiadomo, są to rękopiśmienne kopie, a nie oryginały, pisane ręką kompozytora. Z dużą dozą prawdopodobieństwa można przyjąć, że były kolejnymi kopiami utworów. Mogło się to w znacznym stopniu przyczynić do nawarstwiania się błędów.

Niejednokrotnie odnosiliśmy wrażenie, że głosy przepisane są starannie, natomiast problemy pojawiały się w chwili zestawiania ich w partyturę. Trzeba było wówczas podejmować decyzje co do zmiany tekstu muzycznego. Ciężar gatunkowy błędów jest różny. Od błędów prostych, jak np. brak znaku chromatycznego czy niedokładnie lub źle zapisana wysokość dźwięku, do sytuacji braku jakiegokolwiek logiki w zapisie głosu, opuszczenia lub powtórzenia taktów.

Podobne problemy wiążą się z tekstem słownym - w kilku przypadkach utwory są wyposażone w dwa teksty. Zachowanie choćby podstawowych zasad prozodii wymagało zmian w tekście muzycznym w zależności od użytego tekstu.

Podejmowanie decyzji o wyborze rozwiązania zawsze będzie subiektywne, dlatego też zamierzamy w najbliższym czasie uruchomić bibliotekę zawierającą skany rękopisów. Pozwoli to na krytyczne podejście do naszej propozycji.

Thesaurus Chori Saganensis przebiega dwutorowo: z jednej strony przygotowujemy dzieła i doprowadzamy do wykonania koncertowego, z drugiej - dążymy do ich wydania w postaci współczesnych partytur.

W pierwszym przypadku - są to ich współczesne premiery, a ich wykonawcą jest zespół Cappella Viridimontana pod dyktando Jerzego Markiewicza. Drugim z aspektów jest współczesna edycja utworów realizowana przez zespół redakcyjny pod kierunkiem dr. hab. Jerzego Markiewicza, a obecnie tworzą go: dr Henryk Kasperczak i dr Michał Kocot. W roku 2015 Zielonogórskie Towarzystwo Śpiewacze Cantores wydało w dwóch tomach partytury 10 dzieł pochodzących z tzw. biblioteki żagańskiej. Wydawnictwo dostępne jest m.in. w bibliotekach uniwersytetów w Warszawie i Zielonej Górze, Uniwersytetu Jagiellońskiego, a także w bibliotece parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Żaganiu. Kolejne tomy zostały wydane w latach 2017 (tom III) i 2018 (tom IV). W roku 2019 podjęliśmy decyzję o opracowaniu II wydania wymienionych czterech tomów. Skłoniły nas do tego zarówno dostrzeżone błędy, które znalazły

się w pierwszym wydaniu, jak i nasze rosnące doświadczenie edytorskie w rozwiązywaniu problemów zawartych w rękopisach. Obecnie przygotowujemy do publikacji tom V, który zawierać będzie Missa in D F. X. Brixiego, a który ukaże się w roku 2021.

Pierwsza współczesna koncertowa prezentacja części muzykaliów żagańskich w wykonaniu zespołu Cappella Viridimontana pod dyrekcją Jerzego Markiewicza odbyła się podczas Koncertu Inauguracyjnego 37 Starosądeckiego Festiwalu Muzyki Dawnej 8 lipca 2015 r. w kościele pw. św. Elżbiety w Starym Sączu. Od tej chwili w corocznie organizowanych koncertach swoje współczesne premiery miało 25 dzieł.

Utwory „warszawskiej” części zbioru prezentują szerokie spektrum gatunków muzycznych - od dzieł kameralnych, jak arie czy duety, poprzez dzieła jednoczęściowe, aż do dużych form cyklicznych przeznaczonych na głosy solowe, chór i zespół instrumentalny (takich jak cykle mszalne i nieszporne). Także w ujęciu chronologicznym mamy do czynienia z repertuarem bardzo różnorodnym, powstałym na przestrzeni praktycznie całego XVIII wieku, co w efekcie obrazuje przemiany stylistyczne od dojrzałego baroku po wczesny klasycyzm.

Użycie sformułowania „warszawskiej” jest jak najbardziej uzasadnione. Istnieje bowiem druga, do tej pory nieznana część zbioru, która w dalszym ciągu znajduje się w Żaganiu i przechowywana jest w bibliotece parafialnej. Została już skatalogowana przez prof. Alinę Mądry, a nasze wstępne prace badawcze zaplanowane zostały na początek roku 2021. Tę część zbioru charakteryzuje jeszcze większa różnorodność, gdyż znajdują się w niej także wydawnictwa muzyczne z XIX i XX wieku. W ramach projektu Thesaurus Chori Saganensis ograniczymy się do kompozycji pochodzących z XVIII wieku, z założenia pomijając znajdujące się w tej części zbioru dzieła znane, jak np. Missa F-dur W. A. Mozarta czy dzieła J. Haydna, a także te, wydane w formie drukowanej. W zbiorze znajduje się około 40 dzieł zachowanych w formie rękopisów, z których kilkanaście pozostaje w kręgu naszych zainteresowań.

W dniu 4 maja 2021 odebraliśmy z drukarni tom V zawierający Missa in D F. X. Brixiego, kończąc kolejny etap serii wydawniczej.

Jesteśmy przekonani że projekt będzie kontynuowany i uda nam się zrealizować go w całości przywracając tym samym nieznane karty z historii Żagania i życia muzycznego na Ziemi Lubuskiej.

Jerzy Markiewicz

[Lista dzieł objętych pracami w ramach projektu Thesaurus Chori Saganensis](#)